

На основу члана 38. став 1. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18),
Влада доноси

ПРОГРАМ

за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године

“Службени гласник РС”, бр. 14 од 21. фебруара 2020, 44 од 29. априла 2021.

Програм за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године (у даљем тексту: Програм) тематски је подељен у пет целина, и то:

- 1) уводна разматрања са основним информацијама о програмском, правном и институционалном оквиру;
- 2) стање у области споредних производа животињског порекла;
- 3) дугорочни општи циљ и посебни циљеви за унапређење управљања споредним производима животињског порекла;
- 4) механизам за спровођење Програма;
- 5) акциони план за спровођење Програма.

Скраћенице које се користе у тексту имају следеће значење:

БСЕ – Бовина спонгиоформна енцефалопатија („болест лудих крава”);

ЕК – Европска комисија;

ЕУ – Европска унија;

ИПАРД – Инструмент претприступне помоћи за рурални развој

ЈЛС – Јединица локалне самоуправе;

МПШВ – Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде;

НПАА – Национални програм за усвајање правних тековина ЕУ;

НВО – Невладина организација;

СПЖП – Споредни производи животињског порекла;

СРМ – Специфични ризични материјал;

Тен – тона еквивалентне нафте;

ТСЕ – Преносиве спонгиоформне енцефалопатије;

Уредба (ЕЗ) 1069/2009 – Уредба (ЕЦ) бр. 1069/2009 Европског парламента и Савета од 21. октобра 2009. године о утврђивању здравствених правила за споредне производе животињског порекла и од њих добијених производа који нису намењени за исхрану људи и о стављању ван снаге Уредбе (ЕЦ) бр. 1774/2002 (Уредба о споредним производима животињског порекла);

Уредба (ЕЗ) 142/2011 – Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 142/2011 од 25. фебруара 2011. године о имплементацији Уредбе (ЕЗ) број 1069/2009 Европског парламента и Савета о утврђивању здравствених правила за споредне производе животињског порекла и од њих добијених производа који нису намењени за исхрану људи и о спровођењу Директиве Савета 97/78/ЕЗ у погледу одређених узорака и предмета који су ослобођени ветеринарских прегледа на граници на основу те директиве;

Уредба (ЕЗ) 999/2001 – Уредба (ЕЗ) бр. 999/2001 Европског парламента и Савета од 22. маја 2001. године о утврђивању правила за спречавање, контролу и искорењивање одређених трансмисивних спонгиоформних енцефалопатија;

УВ – Управа за ветерину, МПШВ;

ФВО – Аудит и анализа у области здравља и хране (Health and Food Audits and Analysis), бивша Канцеларија за храну и ветерину.

Објашњења појединих појмова:

- 1) добијени производи јесу производи добијени путем једног или више поступака обраде, трансформације или фазе прераде СПЖП;
- 2) материјал Категорије 1 јесте СПЖП са највећим степеном ризика;
- 3) материјал Категорије 2 јесте СПЖП са средњим степеном ризика;
- 4) материјал Категорије 3 јесте СПЖП са ниским степеном ризика;
- 5) објекат за прераду јесте објекат у коме се прерађују СПЖП применом основних или алтернативних метода прераде;
- 6) објекат за СПЖП јесте објекат регистрован или одобрен у складу са прописима из области СПЖП;
- 7) оператер јесте физичко или правно лице под чијом су контролом СПЖП или добијени производи, укључујући лица која врше послове промета и превоза, лица које их користе, као и места настанка СПЖП, укључујући и произвођаче хране и хране за животиње, фармере и друге субјекте у пословању храном;
- 8) правна тековина ЕУ јесте целокупно законодавство и пракса ЕУ и обухвата сва права и обавезе од 1958. године до данас. Она обухвата све уговоре и законе ЕУ (директиве, прописе, одлуке), декларације и резолуције, међународне споразуме и пресуде Суда правде. Такође, обухвата активности које Владе држава чланица ЕУ заједнички предузимају у области слободе, безбедности и правде и у оквиру заједничке спољне и сигурносне политике;
- 9) процес унапређења објеката јесте процена и класификација објеката и постизање усаглашености са прописима ЕУ;
- 10) сектор СПЖП јесу све релевантне заинтересоване стране у ланцу СПЖП укључујући објекте за СПЖП, оператере и кориснике, заинтересована јавност;
- 11) субјекат у пословању храном јесте правно или физичко лице, односно предузетник, одговорно за испуњење законских услова за пословање храном којом управља (у даљем тексту: субјекат у пословању);
- 12) удаљено подручје јесте подручје у коме је популација животиња толико мала, а објекти или постројења за одлагање толико су удаљени да би организација потребна за сакупљање и превоз СПЖП била неприхватљиво тешка у односу на одлагање на лицу места.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА СА ОСНОВНИМ ИНФОРМАЦИЈАМА О ПЛАНСКОМ, ИНСТИТУЦИОНАЛНОМ И ПРАВНОМ ОКВИРУ

1.1. Мотив за израду Програма

Савремена достигнућа и напредак праћени су истовремено већим захтевима за побољшање услова живота и рада.

Данас се у индустријској ери, уз обиље корисних производа, стварају и велике количине отпадних материја, а међу њима и оне животињског порекла. Отпадне материје представљају загађиваче животне средине и могу да угрозе здравље људи и животиња. Са друге стране, отпадне материје су сировина чијом би се рециклажом у нови производни процес смањила њихова запремина, односно количина, и уз то добили нови производи.

Овим програмом уређује се управљање СПЖП, по први пут, у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године („Службени гласник РС”, број 85/14).

Програм је реализован у оквиру Твининг пројекта „Изградња капацитета за унапређење објеката за производњу хране и управљање споредним производима животињског порекла” и исти је спроведен од стране конзорцијума Управе за безбедност хране и робе широке потрошње Холандије, Управе за ветерину и храну Данске и Службе за храну и ветерину Летоније, у партнерству са тадашњим Министарством пољопривреде и заштите животне средине – Управом за ветерину.

Институције које су биле укључене у развој Програма су следеће:

- Министарство државне управе и локалне самоуправе,
- Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине,
- НВО Еколошки центар „Станиште“, Вршац,
- тадашње Министарство пољопривреде и заштите животне средине, Одељење за управљање отпадом, Одељење за интегрисане дозволе, Одсек за заштиту вода и Сектор за заштиту животне средине, Одељење за заштиту природних ресурса, Група за одрживо коришћење природних ресурса,
- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Сектор за инспекцијски надзор, Одсек за инспекцијске послове комуналија,
- Одбор за животну средину и ванредне ситуације Сталне конференције градова и општина,
- АИК „Жибел“ из Бачке Тополе,
- ВУ „Напредак“ из Ћуприје,
- „Прекон“ д.о.о. из Зрењанина,
- ВУ „Протеинка“ из Сомбора,
- „Енерго-зелена“ д.о.о. из Инђије.

СПЖП јесу цела тела или делови животиња, производи животињског порекла или други производи добијени од животиња, а који нису намењени за исхрану људи, укључујући јајне ћелије, ембрионе и семе, који нису намењени за приплод.

СПЖП настају углавном током узгоја, промета животиња и клања животиња, током производње производа животињског порекла, као и при спровођењу мера ради контроле заразних болести животиња.

Производи животињског порекла одређују се као СПЖП у складу са прописима или из комерцијалних разлога по избору субјекта у пословању (нпр. у складу са прописима, кичмена мождина говеда која су рођена и узгајана у земљама ЕУ и земљама које су категоризоване као земље контролисаног или неодређеног БСЕ ризика, разврстава се као материјал високог ризика и није намењена за исхрану људи, док се пилеће ноге могу користити за исхрану људи, али их произвођач због непостојања комерцијалног тржишта у Републици Србији категоризује као СПЖП). Када се производ категоризује као СПЖП, у складу са прописима или из комерцијалних разлога, више се не може вратити у ланац хране.

У зависности од степена ризика који представљају по јавно здравље и здравље животиња, СПЖП разврставају се као материјал Категорије 1, материјал Категорије 2 или материјал Категорије 3. Списак материјала који припадају различитим категоријама СПЖП дат је у Прилогу 1 – СПЖП Категорије 1, Категорије 2 и Категорије 3, који је одштампан уз овај програм и чини његов саставни део.

СПЖП представљају могући ризик за јавно здравље и здравље животиња, као и за животну средину. Потребно је да се тај ризик адекватно контролише усмеравањем таквих производа у системе за безбедно одлагање или употребом тих производа у различите сврхе, под условом да се примењују строги захтеви чији је циљ да се здравствени ризици сведу на најмању могућу меру.

Значај уклањања СПЖП може се сагледати са четири аспекта:

- 1) епидемиолошко-еписоотиолошког;
- 2) заштите животне средине;
- 3) економског;
- 4) приступања ЕУ.

Са епидемиолошког-еписоотиолошког аспекта СПЖП представљају потенцијалну опасност за појаву и ширење заразних болести животиња и људи.

Многи узрочници заразних болести који се налазе у оваквим материјама могу релативно дуго да остану у њима витални.

Ако се дозволи да такве лешеве и њихове делове разносе пси или друге животиње, узрочници обољења могу да се разнесу на веће удаљености и да тако контаминирају земљиште. На тај начин долази до стварања нових дистрикта, као у случају антракса и шуштавца, који представљају велику дуггодишњу опасност за животиње тог подручја, али исто тако и за здравље људи. Друге заразне болести као што су слинавка и шап, класична куга свиња, афричка куга свиња и нодуларни дерматитис такође се могу ширити преко СПЖП, као што су нпр. угинуле животиње и стајњак. Такође, криза повезана са појавом и ширењем ТСЕ као што је спонгиоформна енцефалопатија говеда – Bovine Spongiforme encephalopathy (BSE) су последица неправилног поступања са одређеним СПЖП.

Са аспекта заштите животне средине угинуле животиње и други СПЖП су и загађивачи животне средине. У спољашњој средини под утицајем атмосферских фактора брзо се разграђују уз стварање гасова непријатног мириса (амонијак, сумпорводоник, меркапан) и других продуката распадања (масне киселине, ароматичне киселине) и на тај начин загађују животну средину (ваздух, земљиште, воду). Таква места постају станишта паса и мачака луталица, глодара, лешинара и инсеката.

Са економског аспекта, уколико се СПЖП не сакупе и не прераде, представљају изгубљену сировину за производњу хранива за исхрану одређених животиња, техничких производа или висококалоричног горива.

Најбољи пут за нешкодљиво уклањање угинулих животиња и других СПЖП из индустрије хране животињског порекла је управо њихово искоришћавање, у зависности од врсте и категорије СПЖП, прерадом у одговарајућим одобреним или регистрованим објектима.

Поред наведеног, за правилно искоришћење СПЖП прерадом, од посебног значаја је питање организације сакупљања и транспорта сировина. Узимајући у обзир прописану категоризацију СПЖП, за прераду СПЖП у објектима за прераду, најбоље је прерађивати свежу сировину, у циљу добијања што квалитетнијег готовог производа.

Ако се правилно сагледају ови аспекти, јасно је од коликог је значаја организовано уклањање угинулих животиња и других СПЖП у циљу спречавања ширења заразних болести, заштите животне средине и њиховог рационалног коришћења.

У периоду који претходи приступању ЕУ, од Републике Србије, као земље кандидата за чланство у ЕУ, захтева се да утврди мере и активности будућих реформи сектора пољопривреде, укључујући и управљања СПЖП.

Кључни део припрема за преузимање обавеза које доноси чланство у ЕУ јесте усклађивање са прописима ЕУ и њихово спровођење у сектору пословања СПЖП, као и адекватно управљање СПЖП због ризика ширења заразних болести животиња путем СПЖП.

Дефинисање циљева, приоритета и оквира политичких и институционалних реформи у области пољопривреде и сектора СПЖП, мора бити усвојено, као основни и дугорочни стратешки документ у виду програма, у циљу потпуне примене стандарда ЕУ у области СПЖП од стране оператера.

Програм за управљање СПЖП дефинише главне правце унапређења система управљања СПЖП за безбедно руковање и прераду СПЖП како са епидемиолошко-еписоотиолошког становишта и заштите животне средине тако и са економског, како би се оператерима омогућило да испуне правне захтеве и да раде на равноправан и конкурентан начин на домаћем и међународном тржишту, што би имало позитиван утицај на националну економију и социјални статус свих у сектору СПЖП.

1.2. Правни основ за израду Програма и веза са другим стратешким документима

1.2.1. Правни основ за израду Програма

Правни основ за доношење Програма садржан је у члану 38. став 1. Закона о планском систему Републике Србије.

Влада је као припрему за отварање приступних преговора усвојила НПАА.

НПАА дефинише развојне и стратешке циљеве, одговарајућу политику, реформе и мере потребне за реализацију ових циљева, утврђује детаљни план усклађивања законодавства и дефинише људске и буџетске ресурсе, као и остале фондове потребне за спровођење планираних задатака.

НПАА утврђује не само обавезе које се тичу преношења права ЕУ у домаћи правни поредак, већ и задатке који се морају спроводити како би се испунили политички и економски критеријуми, као детаљан план, временски оквир и приоритете усвајања прописа и одређује органе одговорне за њихову припрему.

Европски савет је 28. јуна 2013. године донео одлуку о отварању приступних преговора са Републиком Србијом и позвао Европску комисију да изради Преговарачки оквир за вођење преговора о приступању Републике Србије ЕУ. Након политичке одлуке Европског савета да земља кандидат може да почне са преговорима за улазак у ЕУ и усвојеног преговарачког оквира (Negotiating Framework), 21. јануара 2014. године одржана је прва Међувладава конференција, којом је означен формални почетак преговора.

Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, Република Србија је препознала важност усаглашавања постојећих националних прописа са законодавством ЕУ, као и његовог спровођења. Република Србија се обавезала да постепено усклађује постојеће и будуће законе са правним тековинама ЕУ, као и да их примењује и спроводи.

Предуслов за процес унапређења система управљања СПЖП је усклађивање и спровођење националних прописа који постављају захтеве усклађене са захтевима ЕУ.

Прописи ЕУ са којим треба да се усклади домаће законодавство у вези са СПЖП нису дефинисани јединственим законским актом, већ групом прописа.

Списак националних прописа и прописа ЕУ налази се у Прилогу 2 – Национални прописи и прописи ЕУ, који је одштампан уз овај програм и чини његов саставни део.

1.2.2. Веза са другим стратешким документима

У Републици Србији је током последњих година усвојен велики број стратешких докумената, као што су:

1) Стратегија управљања отпадом за период 2010–2019. године („Службени гласник РС“, број 29/10), која је донета у складу са законом којим се уређује управљање отпада и којом су уређене основне смернице за управљање отпадом – комуналним отпадом и посебним токовима отпада на територији Републике Србије, од момента њиховог настанка до коначног збрињавања или одлагања истих, са основним циљем успостављања свеобухватног система управљања отпадом који ће бити организован у складу са националним и европским захтевима и стандардима. Законом којим се уређује управљање отпадом прописана је обавеза доношења нових стратешких докумената усклађених са Оквирном директивом о отпаду 2008/98/ЕС и Директивом о индустријским емисијама 2010/75/ЕУ, и прописује да се у мери у којој је управљање отпадом уређено другим прописима, не примењују на споредне производе животињског порекла, укључујући и добијене производе на које се примењују прописи у области ветеринарства, осим оних који су намењени за спаљивање, коришћење у постројењима за биогаз или постројењима за компостирање или одлагање на санитарну депонију под посебним условима, у складу са посебним прописом.

2) Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године („Службени гласник РС“, број 101/15), у поглављу 2.4. Обновљиви извори енергије, дефинише да биомаса представља значајан енергетски потенцијал Републике Србије. Потенцијал биомасе се процењује на 3,448 милиона тен и у укупном потенцијалу ОИЕ (обновљиви извори енергије) учествује са 61%. Од овог потенцијала највећи део чине потенцијал дрвне биомасе – 1,53 милиона тен и потенцијал пољопривредне биомасе – 1,67 милиона тен (остаци у ратарству, сточарству, воћарству, виноградарству и примарној преради воћа), док је потенцијал биоразградивог комуналног отпада проценен на 205 хиљада тен. Биоразградиви отпад (осим комуналног) чине и отпадна јестива уља и отпад животињског порекла (кафилеријски кланични отпад) у укупној количини од 0,043 милиона тен/год.

3) Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године („Службени гласник РС“, број 85/14) у поглављу 3.2.2. дефинише стратешки развојне циљеве: раст производње и стабилност дохотка произвођача; раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта и техничко-технолошко унапређење сектора пољопривреде; одрживо управљање ресурсима и заштита животне средине; унапређење квалитета живота у руралним подручјима и смањење сиромаштва.

1.3. Методологија израде Програма

Програм је припремљен у складу са савременим принципима као начин за креирање и операционализацију јавних политика. Постоји неколико фаза Програмског планирања, која се могу дефинисати у три основна корака:

1) креирање јавне политике јесте креирање политике управљања СПЖП и подразумева утврђивање развојних циљева и очекиваних резултата, кроз дефинисање проблема у систему управљања СПЖП и предлагање циљева чија реализација води до њиховог решења;

2) примена (имплементација) јесте успешно спровођење свих активности дефинисаних у оквиру процеса креирања политике, које доводи до успешног испуњења свих планираних циљева. Спровођење политике захтева дефинисање одговорности појединих органа и организација, њихову хоризонталну и вертикалну повезаност, одређивање стабилних и транспарентних финансијских извора за реализацију предвиђених решења;

3) контрола и оцењивање јесте програм и акциони план који подлежу контроли и оцењивању спроведених активности и мера. Фаза оцене и надгледања спровођења политике представља завршни корак, односно фазу у којој се утврђују резултати и ефективност спроведене политике. Оценом се осигурава стално унапређење квалитета са корективним мерама. У зависности да ли се примењују начела одређена политиком управљања СПЖП и очекиваних ефеката, спроводе се иста решења, или пракса показује да их треба кориговати.

1.4. Институционални оквир

Република Србије обезбеђује и спроводи програмски и законски оквир за спровођење система управљања СПЖП, утиче на развијање јавне свести и успостављање комуникације између заинтересованих страна у циљу успостављања партнерства у систему на свим нивоима државне управе.

Институционална одговорност за доследно спровођење и извештавање о напретку по питању спровођења Програма као и за извештавање о вршењу надзора над спровођењем планираних мера, као и за финансирање, најважнији су елементи за спровођење Програма.

Ланац у систему управљања СПЖП је дуг и обухвата субјекте, чијим радом настају СПЖП, оператере који на било који начин поступају и рукују са СПЖП (сакупљање, прерада, коришћење и уништавање).

Надлежни органи и организације за управљање системом СПЖП јесу:

1) МПШВ¹ – представља централни орган за вршење послова државне управе који предлаже стратегију, припрема и доноси прописе и техничке стандарде, координира и врши послове

развоја пољопривреде и прехранбене индустрије, издаје дозволе, сагласности, потврде и друге акте прописане законом и о томе води евиденцију и другим актима које су издали други надлежни органи, утврђује овлашћене организације у складу са законом, врши надзор и контролу примене мера поступања у процесу контроле прехранбене индустрије и индустрије СПЖП, предузима друге мере и активности у складу са међународним уговорима и споразумима, организује и врши инспекцијски надзор у области пољопривреде;

2) Управа за ветерину² – орган управе у саставу МПШВ, обавља послове у области заштите здравља и добробити животиња, ветеринарско-санитарне контроле у производњи и у унутрашњем и спољном промету животиња, хране и производа животињског порекла и споредних производа животињског порекла, одобравање и контролу рада објеката за производњу хране животињског порекла, контролу објеката за производњу хране за животиње и нешкодљиво уклањање лешева и отпадака животињског порекла, као и објеката за прераду, контролу производње и унутрашњи и спољни промет лекова и биолошких средстава за употребу у ветерини, као и друге послове одређене законом;

3) Министарство заштите животне средине³ – обавља послове државне управе који се односе на: основе заштите животне средине; систем заштите и унапређења животне средине; спровођење Конвенције о учешћу јавности, доступности информација и праву на правну заштиту у области животне средине; заштиту ваздуха; заштиту вода од загађивања ради спречавања погоршања квалитета површинских и подземних вода; утврђивање услова заштите животне средине у планирању простора и изградњи објеката; заштиту од буке и вибрација; управљање отпадом, изузев радиоактивним отпадом; одобравање прекограничног промета отпада и заштићених биљних и животињских врста, као и друге послове одређене законом;

4) Министарство надлежно за енергетику⁴ – обавља послове државне управе који се односе на енергетику; енергетску политику и планирање развоја енергетике; енергетски биланс Републике Србије; стратегију и политику енергетске безбедности, израду годишњих и средњорочних програма енергетске безбедности и обезбеђивања материјалних и других услова за реализацију тих програма; обавезне и друге резерве енергената; рационалну употребу енергије и енергетску ефикасност; обновљиве изворе енергије; заштиту животне средине и климатске промене у области енергетике; координацију послова у вези са инвестицијама у енергетику и инспекцијски надзор у области енергетике;

5) Министарство државне управе и локалне самоуправе⁵ – обавља послове државне управе који се односе на систем локалне самоуправе и територијалне аутономије; усмеравање и подршку јединицама локалне самоуправе у обезбеђивању законитости и ефикасности рада; изградњу капацитета и стручно усавршавање запослених у органима јединица локалне самоуправе; радне односе и плате у јединицама локалне самоуправе и аутономним покрајинама; стварање услова за приступ и реализацију пројеката који се финансирају из средстава претприступних фондова ЕУ и донација;

6) Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре обавља послове државне управе који се односе на инспекцијски надзор у области урбанизма, грађевина и инспекцијски надзор над објектима комуналне инфраструктуре и обављањем комуналних делатности;

7) ЈЛС имају следеће одговорности и обавезе у управљању СПЖП, и то:

(1) организовање зоохигијенске службе у складу са Законом о ветеринарству („Службени гласник РС“, бр. 91/05, 30/10, 93/12 и 17/09 – др. закон),

(2) воде поступке у складу са Законом о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 36/09) и дефинисаним надлежностима, о процени утицаја на животну средину који укључују објекте у чијем раду настају СПЖП, као и објекте за сакупљање, прераду и уништавање СПЖП,

(3) воде поступке за издавање интегрисане дозволе за спречавање и контролу загађивања животне средине, који укључују објекте

у чијем раду настају СПЖП, као и објекте за сакупљање, прераду и уништавање СПЖП у складу са својим надлежностима дефинисаним Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 25/15).

Друге заинтересоване стране релевантне за управљање СПЖП јесу:

1) МПШВ, Сектор за рурални развој – обавља послове који се односе на израду, праћење и спровођење програма за рурални развој у циљу повећања ефикасности, унапређење ефективности мера руралног развоја и социоекономских аспеката живота, обезбеђивање донаторске помоћи за реализацију развојних програма и пројеката у области пољопривреде;

2) МПШВ, Управа за аграрна плаћања – обавља послове спровођења програма међународних подстицаја пољопривредне политике; вођење Регистра пољопривредних газдинстава;

3) Привредна комора Србије – врши праћење преко својих удружења и анализирање привредних кретања у области прехранбене индустрије и споредних производа животињског порекла и предлагање мера ради унапређења услова рада и пословања чланова удружења, кроз мере економске политике, пореског и царинског система, учествује у предлагању и изради закона и подзаконских аката, прати усаглашавања и примену међународних техничких стандарда и нормативе, учествује у стварању амбијента за актуелне процесе интеграције у европско и светско тржиште, предлаже мере за заштиту интереса домаће производње, отклањање монополског положаја на домаћем тржишту, унапређење пословног морала, информисање чланове удружења о предстојећим европским и светским интеграционим токовима (ЦЕФТА, ЕУ, СТО и др.), реализује активности из области шумарства, дрвне индустрије, целулозе и папира, везане за унапређења развоја руралних подручја;

4) стручне организације за развијање система управљања СПЖП (институтути, факултети и сл.);

5) Стална конференција градова и општина, Завод за заштиту природе Србије, Покрајински завод за заштиту природе, управљачи заштићених подручја природе, струковна удружења фармера и друга струковна удружења, ветеринарски научни и специјалистички институтути, друге образовне и научне институције, као и организације цивилног друштва (нпр. ловачки и кинолошки савези Србије).

Програмом се обухвата део ланца управљања системом СПЖП, и то: настајање, сакупљање и поступање са СПЖП који је у надлежности МПШВ – Управе за ветерину и ЈЛС.

1 Према Закону о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 44/14, 14/15, 54/15, 96/15 – др. закон и 62/17)

2 Према Закону о министарствима

3 Према Закону о министарствима

4 Према Закону о министарствима

5 Према Закону о министарствима

2. СТАЊЕ У ОБЛАСТИ СПЖП

2.1. Увод

Од 2002. године министарство надлежно за послове ветеринарства предузима низ активности у циљу преузимања и имплементације ЕУ прописа који уређују ову област.

Предлог за предузимање одређених активности даје комисија коју образује министар надлежан за послове ветеринарства у оквиру Елабората о стању уклањања и прераде кланичних отпадака и угинулих животиња у Србији – Испуњеност услова објеката за нешкодљиво уклањање животињских лешева и отпадака животињског порекла – кафилерије (2002. година)⁶ и Студије о ревитализацији објеката за нешкодљиво уклањање прерадом кланичних отпадака и угинулих животиња у Републици Србији (у даљем тексту: Студија) (2004. година)⁷.

У Прилогу 3 – Закључци из Студије (2004. година), који је одштампан уз овај програм и чини његов саставни део, приказани су закључци наведени у Студији.

Активности се односе на субвенционисање ради унапређења објеката за прераду СПЖП, како би се обезбедио одговарајући капацитет прераде, као и могућност имплементације ЕУ услова, односно прерада СПЖП разврстано по категоријама.

Поред субвенционисања, прописом којим се уређује предузимање мера за спречавање појаве, откривање, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање Трансмисивних Спонгиоформних Енцефалопатија⁸ СПЖП се по први пут, у зависности од ризика који носе, разврставају у Категорију 1, Категорију 2 и Категорију 3.

У периоду 2004–2006. година, област СПЖП је субвенционисана, односно субвенционисани су оператери у пет објеката за прераду СПЖП.

Наведена мера субвенционисања области СПЖП дала је резултате у погледу подизања капацитета прераде и унапређења инфраструктурних услова у објектима за прераду, тако да од наведених пет оператера, два оператера који прерађују материјал Категорије 3 значајно су унапредили своје објекте и одобрени су за извоз прерађеног протеина животињског порекла и топлене масти у ЕУ.

За разлику од оператера који прерађују материјал Категорије 3, оператери који прерађују материјал Категорије 1 од својих производа нису имали приход и самим тим нису били у могућности да улажу у побољшање инфраструктурних услова и унапређују своје објекте и опрему.

6 Извор: Технолошки факултет Нови Сад

7 Извор: Технолошки факултет Нови Сад, МПШВ, Београд

8 („Службени гласник РС”, бр. 96/10, 33/16 и 54/19)

2.2. Прописи у области СПЖП

2.2.1. Прописи у погледу ветеринарских услова

Поред одговорности ЈЛС (део 1.4. Институционални оквир), на територији Републике Србије обавезе свих у ланцу управљања СПЖП, од њиховог настајања преко руковања, прераде и поступања до њиховог нешкодљивог уклањања прописане су Законом о ветеринарству („Службени гласник РС”, бр. 91/05, 30/10, 93/12 и 17/19 – др. закон), на следећи начин:

1) ЈЛС су дужне да:

(1) организују зоохигијенску службу, која:

– нешкодљиво уклања лешеве животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња,

– обезбеђује или организује транспорт лешева животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња до објекта за сакупљање, прераду или уништавање отпада животињског порекла на начин који не представља ризик по друге животиње, људе или животну средину,

– издаје упутства власницима и држаоцима животиња у вези са одлагањем лешева,

– обезбеђује превоз леша, када је то потребно, са места угинућа до објекта за преглед леша или до објекта за сакупљање, прераду и уништавање и обезбеђује дезинфекцију места угинућа, возила и опреме,

(2) изграде објекте за сакупљање лешева животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња у који може сакупљати и друге СПЖП;

2) лица која се баве делатностима, које стварају СПЖП дужна су да обезбеде пренос споредних производа до најближег објекта за сакупљање споредних производа или до објекта у коме се СПЖП прерађују или уништавају на нешкодљив начин;

3) забрањено је бацати лешеве животиња у реке или друге водене токове или одводе или их остављати на путевима, отвореном простору, у шумама или на другом месту;

4) лешеве животиња и други СПЖП морају се сакупљати, прерадити или уништити у објектима намењеним за прераду, обраду или уништавање лешева животиња и других споредних производа животињског порекла, а само у изузетним случајевима СПЖП се закопавају или спаљују на сточном гробљу или јами гробници која испуњава прописане услове;

5) власници и држаоци животиња дужни су да пријаве угинуће животиње зоохигијенској служби и да се придржавају свих упутстава које је ова служба издала у вези са одлагањем лешева;

6) зоохигијенска служба је дужна, када је то потребно, да обезбеди превоз леша са места угинућа до објекта за преглед лешева или за сакупљање, прераду или уништење, као и да обезбеди дезинфекцију места угинућа, возила и опреме;

7) у изузетним случајевима лешеви животиња се закопавају или спаљују на сточном гробљу или јами гробници која испуњава прописане услове;

8) за сакупљање, прераду и уништавање лешева животиња и других СПЖП Влада оснива јавну службу;

9) обављање послова сакупљања, прераде и уништавања лешева животиња и других СПЖП, МПШВ може уговором поверити правним лицима која испуњавају прописане услове.

Услови у погледу категоризације, руковања, прераде и поступања као и нешкодљиво уклањање СПЖП ближе су прописани Правилником о начину разврставања и поступања са споредним производима животињског порекла, ветеринарско-санитарним условима за изградњу објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла, начину спровођења службене контроле и самоконтроле, као и условима за сточна гробља и јаме гробнице („Службени гласник РС”, бр. 31/11, 97/13, 15/15 и 61/17).

Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла („Службени гласник РС”, број 12/19), прописани су објекти, који се региструју, односно одобравају, начин и поступак регистрације односно одобравања објеката.

Прописи Републике Србије у великој су мери, али не у потпуности усаглашени са прописима ЕУ, како је наведено након мисије ФВО 2013. године: „Нарочито су дефиниције у вези са категоризацијом СПЖП и добијених производа истоветне са дефиницијама ЕУ.”⁹ Прописи Републике Србије усклађени су са Уредбом ЕУ 1774/2002¹⁰, а само делимично са Уредбом (ЕЦ) 1069/2009 и Уредбом (ЕУ) 142/2011.

Поред наведеног, услови за поступање са СПЖП или добијеним производима у ЕУ је прописано и Уредбом (ЕЗ) број 999/2001, која је у домаће законодавство пренета у два прописа и то:

1) Наредба о предузимању мера за спречавање уношења заразне болести трансмисивних спонгиоформних енцефалопатија и других болести животиња које се могу пренети споредним производима животињског порекла у Републику Србију („Службени гласник РС”, број 76/19);

2) Правилник о утврђивању мера раног откривања и дијагностике заразне болести трансмисивних спонгиоформних енцефалопатија, начину њиховог спровођења, као и мерама за спречавање ширења, сузбијање и искорењивање ове заразне болести („Службени гласник РС”, бр. 96/10, 33/16 и 54/19).

Наведене прописе потребно је у потпуности ускладити са одговарајућим уредбама.

Пропратни документи

Као помоћ ветеринарској инспекцији, израђене су контролне листе за различите типове објеката за СПЖП. У контролним листама су наведене одредбе из правилника који уређује област СПЖП, као и позивање на одговарајуће одредбе у Уредби (ЕЦ) 1069/2009 и Уредби (ЕУ) 142/2011, чиме се истовремено утврђује усаглашеност са важећим ЕУ прописима.

Контролне листе треба мењати и усклађивати са изменама прописа.

2.2.2. Прописи у погледу услова за заштиту животне средине

Законодавни оквир Републике Србије у области заштите животне средине, базиран је на следећим актима:

1) Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09 – др. закон, 72/09 – др. закон, 43/11 – УС, 14/16, 76/18 и 95/18 – др. закон);

2) Закон о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09);

3) Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 14/16 и 95/18 – др. закон);

4) Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 25/15). Интегрисана дозвола прописује услове под којима ће индустрија радити што подразумева примену најбоље доступних техника, као и мониторинг емисија у све медијуме животне средине. Такође, овом дозволом се доказује да је загађење сведено на минимум;

5) Уредба о врстама отпада за које се врши термички третман, условима и критеријумима за одређивање локације, техничким и технолошким условима за пројектовање, изградњу, опремање и рад постројења за термички третман отпада, поступању са остатком након спаљивања („Службени гласник РС”, бр. 102/10 и 50/12);

6) Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола („Службени гласник РС”, број 84/05).

На основу наведених прописа постоји обавеза издавања интегрисане дозволе за објекте за одлагање и рециклажу лешева животиња и животињског отпада са капацитетом третмана већим од 10 t на дан, коју оператери постојећих постројења морају прибавити најкасније до 31. децембра 2020. године.

Изменом Стратегије управљања отпадом треба утврдити нове циљеве, односно стопе смањења одлагања биоразградивог отпада на депоније, са роковима и то до 2022. године за 25%, до 2026. године за 50% и до 2030. године за 65%.

2.2.3. Прописи у погледу комуналних делатности

Законом о комуналним делатностима („Службени гласник РС”, бр. 88/11, 104/16 и 95/18) прописано је да је делатност зоохигијене једна од комуналних делатности и обухвата између осталог нешкодљиво уклањање лешева животиња са површина јавне намене до објеката за сакупљање, прераду или уништавање отпада животињског порекла, спровођење мера контроле и смањења популације штетних организама, глодара и инсеката спровођењем мера дезинфекције, дезинсекције и дератизације на површинама јавне намене.

Поред наведеног закона, Уредбом о начину и условима за отпочињање обављања комуналних делатности („Службени гласник РС”, бр. 13/18, 66/18 и 51/19) прописани су начин и услови за отпочињање обављања комуналних делатности, а посебно стручна оспособљеност кадрова и технички капацитет које морају да испуне вршиоци комуналних делатности за обављање одређене комуналне делатности, као и обавезно возило за транспорт споредних производа животињског порекла.

Инспекцијски надзор над спровођењем овог закона и прописа донетих на основу овог закона обавља министарство надлежно за комуналне делатности преко републичких инспектора за комуналне делатности.

Инспекцијски надзор над спровођењем прописа јединице локалне самоуправе донетих на основу овог закона врши ЈЛС, преко комуналних инспектора.

9 Извештај о мисији ФВО: DG(SANCO) 2013-6741 Evaluate the implementation of health rules on animal by-products and derived products

10 Уредба (ЕЗ) број 1774/2002 Европског парламента и Савета од 3. октобра 2002. године о здравственим правилима за споредне производе животињског порекла који нису намењени за исхрану људи

2.3. Произвођачи и систем за сакупљање, прераду и уништавање СПЖП

Република Србија заузима површину од 88.407 km².

Северни део Републике Србије, АП Војводина, претежно је равничарски, док су централни и јужни делови брдовити и планински. Равнице су у Панонској низији и њеним ободним деловима: Мачва, Посавина, Поморавље, Стиг и Неготинска крајина у Источној Србији. Постоји 145 локалних самоуправа, укључујући град Београд који има 17 општина.

2.3.1. Произвођачи СПЖП

СПЖП настају у објектима за:

1) узгој, држање и промет животиња;

2) клање и производњу хране животињског порекла;

3) промет на велико и мало, укључујући кухиње у угоститељским објектима, објектима колективне и јавне исхране и међународни транспорт.

2.3.1.1. Објекти за узгој, држање и промет животиња

Република Србија има повољне природне услове за развој сточарства, с обзиром да располаже са преко 1,4 милиона хектара сталних травњака високог квалитета, као и значајне неискоришћене објекте за смештај говеда и оваца. И поред тога, током последњих десет година, број условних грла по хектару пољопривредне површине смањен је са 0,34 на 0,27. Највећи део сточарске производње одвија се на великом броју малих и средњих пољопривредних газдинстава, али се у последњих десет година уочава концентрација одређених производњи (живинарства и свињарства) на пољопривредним газдинствима правних лица. Према подацима Пописа пољопривреде из 2012. године, 20% укупног броја свиња и 37% живине гаје се на пољопривредним газдинствима правних лица.¹¹

У Републици Србији, са стањем на дан 1. децембра 2018. године, у односу на претходно стање, већи је укупан број оваца за 0,4% и коза за 7,3%.¹²

Говеда се највише гаје у Региону Шумадије и Западне Србије (46,7% у односу на укупан број говеда на територији Републике Србије), а свиње у Региону Војводине (44,3%).

У односу на десетогодишњи просек (2008–2017.), укупан број говеда мањи је за 6,5%, свиња за 14,7%, коза за 14,2% и живине за 11,1%, а већи је број оваца за 5,6%.

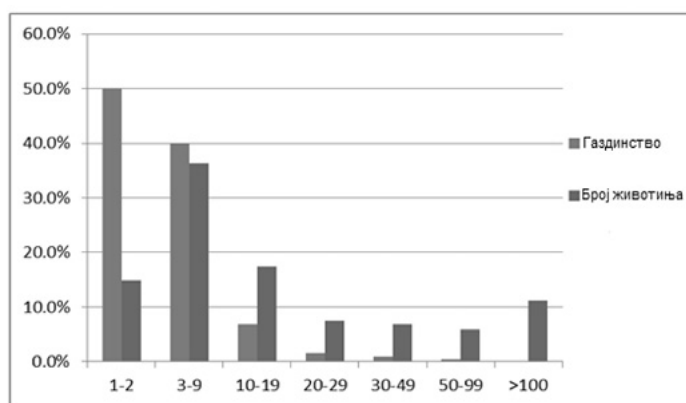
а) Узгој говеда, оваца и коза

Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, говедарством се бави око 177 хиљада пољопривредних газдинстава (28% укупног броја пољопривредних газдинстава).

На Графикону 1 види се да скоро 50% газдинстава која се баве говедарством имају само једно или два грла, али скоро 50% од укупног броја животиња налази се на газдинствима која имају десет или више грла. Највећи број говеда (скоро 70%) налази се у две групе газдинстава (газдинства која имају између 3 и 9 и између 10 и 49 животиња).

Овчарска производња у Републици Србији има дугу традицију и изражену регионалну компоненту. Велика концентрација оваца је у брдско-планинским подручјима (изнад 300 m надморске висине), нарочито на истоку и југу Србије где су различити сојеви праменки најраспрострањенија раса. Према подацима редовне статистике укупан број оваца и коза у периоду од 2004. до 2008. године је скоро непромењен и са благим осцилацијама. Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, овчарством се бави око 155 хиљада пољопривредних газдинстава (24,5% укупног броја газдинстава) и она у свом поседу имају преко 1,73 милиона оваца.

Козарством се бави око 63 хиљаде пољопривредних газдинстава (10% укупног броја газдинстава), која држе око 232 хиљаде коза. Честа је појава да једно пољопривредно газдинство има и козе и овце. Козе се у већини случајева гаје екстензивно, и то у брдско-планинским подручјима, мада има тенденције ка интензивирању производње.¹³



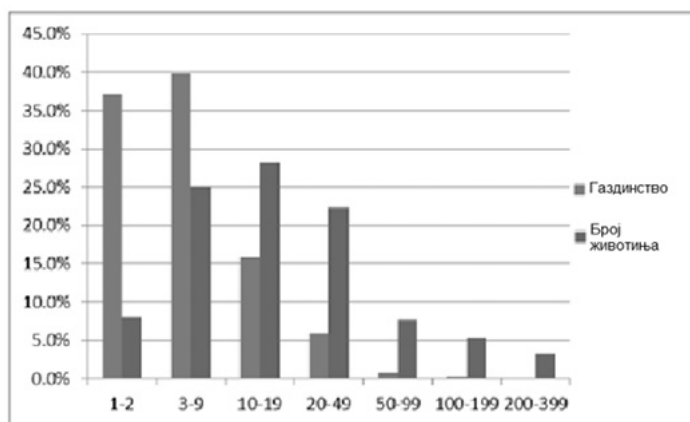
Графикон 1: Учешће газдинстава према класи и њихово учешће у укупном броју грла говеда¹⁴

На дан 1. децембар 2018. године број:

- говеда је 878.336,
- оваца 1.711.677 и
- коза 195.934.¹⁵

б) Узгој свиња

Укупан број свиња последњих година има тенденцију смањења. Према подацима редовне статистике у 2013. години укупан број свиња је био око 3,144 милиона, што је у односу на петогодишњи просек периода 2008–2012. године мање за 8,3%. Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, свињарском производњом се бави око 355 хиљада пољопривредних газдинстава (56% укупног броја газдинстава).¹⁶



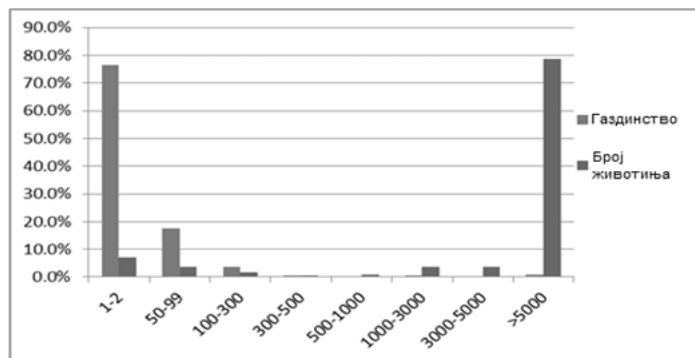
Графикон 2: Учешће газдинстава према класи и њихово учешће у укупном броју свиња¹⁷

Број свиња на дан 1. децембар 2018. године је 2.792.286.¹⁸

в) Узгој живине

У последњој деценији кретање броја живине имало је обрнут тренд у односу на друге секторе сточарства, будући да бележи континуирани раст. Према Попису пољопривреде из 2012. године, гајењем живине се бави око 414 хиљада пољопривредних газдинстава (65,5% укупног броја газдинстава), која гаје око 26,7 милиона грла, са просечним бројем грла по газдинству од 65 комада. Од укупно пописаног броја грла живине, око 50% су бројлери. Многа мала пољопривредна газдинства гаје живину за своје потребе. Сектор специјализоване производње састоји се од великих газдинстава: 78,7% свих грла бројлера налази се на 364 пољопривредна газдинства (0,7% од укупног броја газдинстава која се баве производњом бројлера) са просечним бројем бројлера од око 28 хиљада по пољопривредном газдинству.¹⁹

Број живине на дан 1. децембар 2018. године је 16.231.800.²⁰



Графикон 3: Учешће газдинстава према класи и њихово учешће у укупном броју бројлера²¹

г) Количина СПЖП која настаје на газдинствима (угинуле животиње и клање у домаћинствима)

СПЖП на газдинствима настаје угинућем животиња и клањем у домаћинствима, за потребе сопственог домаћинства.

Поред наведеног, на газдинствима је СПЖП и стајњак и садржај дигестивног тракта.

Дакле, теоретски процењена укупна количина СПЖП настала од угинућа животиња износи 21.000 t годишње.²²

Пошто је дошло до опадања узгоја говеда и свиња последњих неколико година, могло је доћи и до пада количине угинулих животиња. Узгој оваца и коза је у порасту, тако да би и количина угинулих животиња у овом сектору могла бити у порасту.

Осим угинућем животиња, СПЖП настаје и клањем свиња, коза, оваца и живине у домаћинству за исхрану чланова сопственог домаћинства.

Клање говеда није дозвољено у домаћинствима.

Традиционално се од унутрашњих органа и коже свиња праве производи од меса. Коже животиња, које су заклане у домаћинству (овце, козе и свиње) сакупљају оператери, који се баве прометом кожа.

Остало, као што су чекиње свиња и рожина папака, уклања се преко сопственог стајњака.

Делови тела, који се не употребе као храна, користи се за исхрану паса и мачака у сопственом домаћинству, што може бити начин ширења болести, као што је нпр. ехинококоза.

2.3.1.2. Објекти за клање и производњу хране животињског порекла

У структури привредних друштава у прехранбеној индустрији доминирају микро и мала правна лица: 75% свих привредних друштава запошљава мање од десет људи, док 90% има мање од 50 запослених, односно мање од 10 милиона евра обрта. Постоји само ограничени број средњих и великих, савремених привредних друштава.

Република Србија располаже значајним прерађивачким капацитетима у производњи хране животињског порекла, и то са:

1) 845²³ објеката за клање говеда, свиња, оваца/коза и живине и расецање и прераду меса говеда, свиња, живине, пужева, риба и прерада јаја. Степен искоришћености капацитета је знатно испод пројектованих;

2) 229²⁴ објеката за прераду млека. Искоришћеност постојећих капацитета млекара је око 60%.

У регистар Управе за ветерину уписано је 2.539 објеката за прераду млека у домаћинству (производњу кајмака, односно белог сира који су намењени домаћем тржишту).

Усвојена је Национална стратегија за унапређење објеката у којима се послује храном животињског порекла за период од 2016. до 2021. године²⁵. Циљ ове стратегије је унапређење објеката ради постизања стандарда ЕУ у предстојећем периоду како би се омогућило субјектима у пословању да испуне нове законске услове о хигијени хране и наставе са радом на равноправан и конкурентан начин на домаћем и међународном тржишту.

Уколико се не изврши унапређење објеката за производњу хране животињског порекла, инвестирањем ради постизања стандарда ЕУ, у предстојећем периоду, доћи ће до пада броја наведених објекта.

Количине СПЖП које настају у објектима за клање и производњу хране животињског порекла

У Републици Србији СПЖП пореклом из објеката за производњу хране углавном настају клањем, расецањем и прерадом меса, како животиња и меса домаћег порекла тако и животиња и меса из увоза.

СПЖП у овим објектима су углавном лешеве животиња, које су угинуле у транспорту или депоу објекта за клање, СРМ, садржај дигестивног тракта и делови тела закланих животиња које су СПЖП на основу одлуке оператера.

Количина и категорија СПЖП у овим објектима зависи од броја закланих животиња, количине меса која се расеца и откоштава као и поступања са дигестивним трактом.

Број закланих животиња варира у зависности од кретања цене по килограму животиња приликом откупа. Повремено се јавља тренд повећаног увоза меса, што последично даје мање количине СПЖП.

Количина СПЖП такође зависи од поступања са дигестивним трактом.

Тако у случају дигестивног тракта свиња количина СПЖП зависи од тога да ли се дигестивни тракт празни и чисти, као и да ли се празни и чисти ради производње омотача за кобасице или ради испоруке као СПЖП Категорије 3.

У случају дигестивног тракта говеда, до скоро је део од дуоденума до ректума са мезентеријумом био СРМ, који се сврстава у СПЖП Категорије 1.

Са позитивним трендом у погледу појаве болести БСЕ, и добијањем статуса занемарљивог ризика, смањено се и СРМ, тако да тренутно у Републици Србији код говеда која су рођена у Републици Србији или су увезена из земаља са занемарљивим ризиком, дигестивни тракт говеда није СРМ. Код говеда увезених из земаља са контролисаним и неодређеним ризиком СРМ чине задња четири метра танког црева, слепо црево и мезентеријум, што последично може да смањи количину материјала Категорије 1, ако субјекат у пословању испразни и очисти од садржаја део дигестивног тракта који није СРМ.

2.3.1.3. Објекти за промет на велико и мало, укључујући кухиње у угоститељским објектима, објектима колективне и јавне исхране и међународни транспорт

У објектима за промет на велико и мало, укључујући кухиње у угоститељским објектима, објектима колективне и јавне исхране настаје кухињски отпад Категорије 3, који може бити добра сировина за објекте за производњу биогаса и компоста.

Поред тога, кухињски отпад се може користити за исхрану одређених врста животиња (крзнашица, паса и мачака у прихватилиштима).

Кухињски отпад из међународног промета је Категорија 1 и може се употребити за спаљивање, ко-спаљивање или закопавање на депонији одређеној за те намене.

Кухињски отпад се уклања углавном на депонијама.

11 Извор: Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године („Службени гласник РС”, број 85/14)

12 Извор: Републички завод за статистику

13 Извор: Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године

14 Извор: Републички завод за статистику (Број фарми и грла по величини стада, попис из 2012. године)

15 Извор: Републички завод за статистику

16 Извор: Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године

17 Извор: Републички завод за статистику (Број фарми и грла по величини стада свиња, попис из 2012. године)

18 Извор: Републички завод за статистику

19 Извор: Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године

20 Извор: Републички завод за статистику

21 Извор: Републички завод за статистику (Број фарми и грла по величини јата бројлера, попис из 2012. године)

22 Параметри за прерачунавање стопе угинућа, преузети су из Монографије – Карактеристике животињских споредних производа и њихова намена, у издању Научног института за прехранбене технологије у Новом Саду, аутори Милутин Ристић, Ђорђе Окановић и Маријана Сакач

23 Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката пресек стања 1. август 2019. године

24 Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката пресек стања 1. август 2019. године

25 („Службени гласник РС”, број 1/17)

2.3.2. Сакупљање СПЖП

Систем сакупљања СПЖП укључује произвођаче СПЖП и оператере који су овлашћени за сакупљање, прераду и уништавање.

Сакупљање СПЖП врши се у објектима:

1) у којима се СПЖП сакупљају за даљу испоруку у објекте за прераду или уништавање (међуобјекти). У овим објектима се углавном сакупљају лешеви животиња, СПЖП из објекта за клање и производњу хране животињског порекла малог капацитета, вуна и др. Поред сакупљања, у овим објектима се може вршити и утврђивање узрока угинућа, узимање материјала за лабораторијску дијагностику, уситњавање, скидање коже и др.;

2) у којима се СПЖП сакупљају, директно као сировина за сопствену прераду, а као крајњи производ добија се месно-коштано брашно, прерађен протеин животињског порекла, обрађене коже, топљена маст, третирано перје, ловачки трофеји и др.

На територији Републике Србије још увек се не сакупља укупна количина произведених СПЖП.

Из објеката за узгој животиња сакупљање угинулих животиња се врши на основу уговора, углавном са оператерима у објектима за прераду.

Са газдинстава већег капацитета (фарме), укупан број угинулих животиња се углавном сакупља и прерађује.

Са фарми мањег капацитета и газдинстава укупан број угинулих животиња се још увек не односи у одговарајуће објекте.

Постоје логистичке потешкоће да се све ове фарме увезу у систем сакупљања и прераде, због великог броја и због тога што се поједине фарме налазе у планинским подручјима. Међутим, учешће ових фарми у укупном броју грла је мало.

Република Србија је земља са великим бројем оператера (газдинстава за узгој и држање животиња са малим бројем животиња, као и објеката за клање и производњу хране животињског порекла са малим капацитетом), чијим радом настају мале количине СПЖП, односно један део од целокупне количине СПЖП која настаје на дневном нивоу, настаје у малим количинама. Ове мале количине СПЖП обично су из објеката до којих не постоје одговарајући приступни путеви за камионе који се користе за сакупљање.

Поред тога, сакупљање малих количина СПЖП не врши се увек у одговарајућем року и под одговарајућим температурним режимом, тако да се материјал распада и долази до квара тог материјала. Ако је у питању материјал Категорије 3, тај материјал не може да се користи у производњи хране за животиње, него се уместо тога прерађује као непрофитабилни материјал Категорије 1.

Ако је распадање органских материја и масноћа почело пре допреме у објекат за прераду, у поступку прераде тог материјала, шире се непријатни мириси, а производ који се добије прерадом таквог материјала није у конзистенцији месно-коштаног брашна и топљене масноће, већ представља мешавину ова два производа.

Лешеви животиња се сакупљају као материјал Категорије 2 или материјал Категорије 1 и прерађују у објектима за материјал Категорије 1.

У случају угинућа животиња, углавном не постоји одговарајуће место, када је то потребно, за утврђивање узрока угинућа и узимање материјала неопходног за достављање лабораторијама на анализу, што отежава рад ветеринарској струци.

2.3.2.1. Капацитети за сакупљање – међуобјекти за сакупљање СПЖП

За унапређење управљања СПЖП посебан значај имају међуобјекти за сакупљање лешева животиња и малих количина СПЖП из објеката за клање и производњу и промет хране животињског порекла.

На територији Републике Србије одобрени су следећи међуобјекти:

1) четири објекта за сакупљање само материјала Категорије 1;

2) осам објеката за сакупљање само материјала Категорије 3;

3) два објекта за одвојено сакупљање материјала Категорије 1, материјала Категорије 2 и материјала Категорије 3.²⁶

Број објеката, као и њихов капацитет и територијална распрострањеност нису одговарајући за целокупну територију Републике Србије.

Од наведених објеката за сакупљање лешева животиња само су два задовољавајућег капацитета. Један објекат је у Вршцу, један у Кикинди и ангажовани су за послове зоохигијенске службе на територији тих ЈЛС. Ови оператери на основу уговора, сакупљају СПЖП и са територија других ЈЛС.

У ЈЛС у Републици Србији систем за сакупљање лешева животиња и других СПЖП је у различитим фазама успостављања.

Мали број подручја има функционалан систем за сакупљање СПЖП.

Оператери у објектима за прераду СПЖП, директно сакупљају угинуле животиње са великих фарми, док ова могућност не постоји за газдинства и објекте за клање малог капацитета, осим ако не постоје међуобјекти за сакупљање угинулих животиња.

Често су газдинства и објекти за клање малог капацитета недоступни услед неадекватних камиона којима се сакупљају СПЖП и прилазних путева.

Не постоји довољан број међуобјеката, као ни повезаност са објектима за прераду, тако да ланац за сакупљање, транспорт, прераду и уклањање СПЖП није потпун.

Решење проблема везано за изградњу објеката постоји у слабо коришћеним инструментима ЕУ – програмима претприступне помоћи и know-how трансферима. Повлачење средстава за ову врсту пројекта ЕУ снажно подржава, с обзиром да је основа за повлачење средстава за ове пројекте еколошког карактера, односно заштите животне средине. С обзиром да до сада ЈЛС нису користиле наведене могућности финансирања, а ради успостављања прописаног система сакупљања лешева животиња и других СПЖП треба размотрити и друге начине финансирања, као што је финансирање из буџета Републике Србије.

Већина ЈЛС обавља комуналну делатност зоохигијене. Мали број ЈЛС сакупља лешеве животиња својим сопственим возилима. ЈЛС углавном сакупљају и финансирају уклањање лешева са површина јавне намене, док мањи број финансира и сакупљање и уклањање лешева из објеката за узгој држање и промет животиња.

За сакупљање и превоз лешева животиња све је више заинтересованих из приватног сектора, што може повољно утицати на повећање капацитета за сакупљање.

Доношење Правилника о регистрацији, односно одобравању објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла²⁷ стекли су се услови за упис у Регистар објеката оператера који се баве превозом СПЖП, што би требало да допринесе ефикаснијем и бржем сакупљању.

2.3.2.2. Делатност зоохигијене

На територији Републике Србије 42 ЈЛС су основале јавна предузећа за обављање делатности зоохигијене.

Ни у једној ЈЛС обављање комуналне делатности, зоохигијена није поверена уговором о поверавању послова на основу јавно-приватног партнерства у складу са законом којим се уређује јавно-приватно партнерство и концесија.

Ни један вршилац комуналне делатности зоохигијене не поседује решење о испуњености услова за отпочињање обављања ове комуналне делатности.

2.3.2.3. Статус пројеката који подржавају систем сакупљања

Како би се у целисти сагледало стање, количине и извори настајања СПЖП, као и правилна локација за изградњу међуобјекта, неопходно је израдити пројекат који ће на основу улазних података одредити које категорије СПЖП ће бити сакупљане раздвојено.

Ове пројекте ЈЛС могу израдити самостално или могу ангажовати консултанте. Значајан чинилац је и да фондови ЕУ покривају ове трошкове.

Позитиван пример коришћења ЕУ фондова је пројекат НВО Еколошки центар „Станиште“ из Вршца која је организовала и спровела пројекат „Систем за сакупљање споредних производа животињског порекла у четири региона у Србији“ (Смедерево, Ужице, Нови Кнежевац и Књажевац), у оквиру кога је израђена студија за све четири ЈЛС, која је финансирана делом из ЕУ фондова, значајно је подигнута свест о потреби уређења ове области на локалном нивоу кроз обуке представника локалне самоуправе и створен предуслов за приступ фондовима прекограничне сарадње. Од набројаних ЈЛС, град Смедерево и општина Ковин су из фондова прекограничне сарадње обезбедили 270.000 евра за изградњу објекта и набавку два наменска камиона. Објекат у Смедереву је изграђен, а представници остале три локалне самоуправе имају спремне пројекте, који су предуслов за одобрење средстава из фондова ЕУ.

Поред набројаних општина и представници локалних самоуправа Алибунар и Пландиште су склопили споразум о заједничком успостављању система, укључујући и финансирање. Овај пројекат је делимично припремљен, односно завршена је само студија изводљивости, чију израду је финансирала ЈЛС Пландиште. Део потребне документације, коју по споразуму треба да финансира ЈЛС Алибунар, није израђен с обзиром да то није више предмет њиховог интересовања, чиме се блокира успостављање система у ЈЛС Пландиште, која је извршила финансијски део споразума.²⁸

Активности у области сакупљања СПЖП значајно је подржала Краљевина Норвешка тако што је обезбедила средства и финансирала спровођење пројеката за израду документација о стању и потребама у погледу СПЖП за ЈЛС Суботица, Сјеница заједно са Ивањицом и Новом Вароши и све општине Пиротског управног округа.²⁹ Носилац пројекта је био НВО Еколошки центар „Станиште“.

Међутим до сада ни један објекат није изграђен иако постоји спремна документација, а међуобјекат у Смедереву није стављен у функцију.

26 Извор: Управа за ветерину: Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 1. септембар 2019. године

27 („Службени гласник РС“, број 12/19)

28 Извор: НВО Еколошки центар „Станиште“

29 Извор: НВО Еколошки центар „Станиште“

2.3.3. Надокнада и субвенционисање уклањања СПЖП

Како је наведено у делу 2.1. – Увод, за сакупљање и прераду СПЖП, на републичком нивоу, је у периоду 2004–2006. година било обезбеђено субвенционисање, што је дало позитивне ефекте.

Тренутно, сакупљање и прераду лешева животиња субвенционишу поједине ЈЛС и то у целисти или делимично.

У Републици Србији, за уклањање лешева животиња и других СПЖП Категорије 1 и Категорије 2, оператери који врше њихово сакупљање и прераду, наплаћују или од оператера чим радом настају СПЖП или од ЈЛС или од осигуравајућих кућа које су уврстиле за надокнаду штете и накнаду за уклањање лешева животиња, при чему се може десити да за исто гинуће ЈЛС плати уклањање леша животиње, а ако је животиња осигурана, власник те животиње добије надокнаду од осигуравајућег друштва.

Висина надокнаде за вршење услуге сакупљања и прераде СПЖП је различита. Многи субјекти у пословању због високих износа за надокнаду осигуравају изградњи сопствених пећи за спаљивање СПЖП.

У случају заразних болести животиња, за уклањање лешева, Управа за ветерину врши надокнаду у складу са програмом мера здравствене заштите животиња, који се доноси за сваку годину.

Надокнада за сакупљање материјала Категорије 3 зависи од тржишне цене односно од договора оператера чијим руковањем настаје СПЖП и оператера који сакупља и прерађује СПЖП. На формирање висине ове надокнаде, пре свега утиче цена готовог производа (нпр. прерађеног протеина животињског порекла, топљене масти и хране за кућне љубимце), као и капацитет тржишта отвореног за ове производе.

2.3.4. Прерада, уништавање и изузеци у поступању са СПЖП

2.3.4.1. Прерада и уништавање СПЖП

Највеће количине СПЖП које настају у Републици Србији прерађују се у објектима који примењују основне методе прераде, као што су објекти који производе месно-коштаног брашно и топљене масти, објектима за техничке производе, компост и биогаз, објектима за производњу прерађеног протеина животињског порекла, објектима за производњу хране за кућне љубимце, и др.

2.3.4.1.1. Објекти за прераду који примењују основне методе прераде и капацитет прераде

У Републици Србији је тренутно у функцији седам објеката за прераду који примењују основне методе прераде.

Од ових седам објеката, два објекта су одобрена само за производњу топљене масти и у приватном су власништву, а осталих пет објеката је одобрено за производњу или месно-коштаног брашна или прерађеног протеина животињског порекла и топљене масти. Од ових пет објеката, два објекта су одобрена као објекти за прераду Категорије 3 и производњу прерађеног протеина и топљене масти и у приватном су власништву. Остала три објекта су одобрена за прераду Категорије 1 и производњу месно-коштаног брашна и топљене масти и у државном су власништву:

1) ВУ „Протеинка“, Сомбор почела је са радом 1969. године, као друштвено предузеће и Одлуком о изменама и допунама оснивачког акта Друштвено-производног предузећа „Протеинка“ на акције, Сомбор („Службени гласник РС“, бр. 93/08 и 97/13) организована је као ветеринарска установа, чији оснивач је Република Србија;

2) ВУ „Напредак“, Ћуприја почела је са радом 1984. године као друштвено предузеће и Одлуком о изменама и допунама оснивачког акта Предузећа за производњу, трговину и услуге Фабрика анималних беланчевина и масти „Напредак“ д.о.о. Ћуприја („Службени гласник РС“, број 93/08) организована је као ветеринарска установа, чији оснивач је Република Србија;

3) Привредно друштво „Енерго-зелена д.о.о. Инђија“ основано је 2012. године као приватно предузеће и Одлуком о изменама и допунама оснивачког акта Привредног друштва Енерго-зелена д.о.о. Инђија („Службени гласник РС“, бр. 54/19 и 90/19) организовано је као привредно друштво, чији оснивач је Република Србија.

Објекти за прераду Категорије 1 у којима се прерађују угинуле животиње и други СПЖП од нарочите су важности за Републику Србију, пошто је у питању материјал са највећим степеном ризика.

Инсталирани капацитети за прераду материјала Категорије 1 су 200.000 t на годишњем нивоу, од чега само Енерго-зелена д.о.о. Инђија може да преради 150.000 t на годишњем нивоу.

Инсталирани капацитети за прераду материјала Категорије 3 су 78.000 t на годишњем нивоу, укључујући прераду крви и перја.³⁰

2.3.4.1.2. Објекти за производњу биогаза и компоста

Биогаз се производи у објектима, који од СПЖП углавном користе стајњак у комбинацији са осталим органским супстратима погодним за анаеробну дигестију. Поред стајњака, поједини објекти за

производњу биогаза користе и отпадне токове из производње млека и производа од млека. Одобрена су три оваква објекта³¹. Остали објекти за производњу биогаза користе сировину биљног порекла.

Производња компоста у Републици Србији није значајна. За производњу компоста одобрено је пет³² објеката. Ови објекти су намењени за производњу компоста, на коме се узгајају шампињони. Приликом производње компоста користи се стајњак у комбинацији са осталим органским супстратима биљног порекла.

У Републици Србији се још увек у довољној мери не користи комунални отпад и отпад из кухиња као сировина за производњу биогаса и компоста.

Националним акционим планом за коришћење обновљивих извора енергије Републике Србије („Службени гласник РС”, број 53/13), предвиђено је да Република Србија до 2020. године достигне 27% финалне потрошње енергије из обновљивих извора енергије. Узимајући у обзир пројектовану количину до 2020. (Стратегија управљања отпадом), СПЖП представљају добар ресурс за достизање обавеза предвиђених Акционим планом за обновљиве изворе до 2020. године, као и смањење негативних утицаја на здравље људи и животну средину, као и постизање стопе смањења одлагања биоразградивог отпада на депонијама, за 65% до 2030. године.

2.3.4.1.3. Спаљивање и ко-спаљивање

СПЖП се ко-спаљују у објектима за ко-спаљивање који су инсталирани у оквиру објеката за клање, којих има укупно 17³³ и у којима се ко-спаљује материјал Категорије 1 за сопствене потребе.

Поред ко-спаљивања у објектима за клање, СПЖП се спаљује и у пећима које су инсталиране у ВСИ³⁴ „Ниш” у Нишу, и још у два објекта у приватном власништву, у ком случају се не користи енергија СПЖП.

Ко-спаљивање месно-коштаног брашна врши се и у четири објекта, и то: две циглане, једној цементари и у једном објекту из области хемијске индустрије, који су уписани у Регистар одобрених објеката.

ВУ „Напредак”, Ђуприја у Ђуприји има изграђен објекат за ко-спаљивање СПЖП и месно коштаног брашна, чију изградњу је финансирало министарство надлежно за послове ветеринарства. Ова пећ за ко-спаљивање је значајан извор енергије за рад објекта за прераду, чиме се остварује значајна уштеда у погледу енергената.

2.3.4.2. Изузеци у поступању са СПЖП

У складу са националним и прописима ЕУ, СПЖП се у зависности од категорије, као изузетак могу:

1) користити за исхрану животиња као што су некрофаге, животиње у зоолошком врту, дивље животиње, исхрану паса и мачака у прихватиштима и одгајивачницама паса, на основу одобрења Управе за ветерину;

2) закопавати.

На територији Републике Србије има 18 хранилишта, пет азила и три зоолошка врта који у исхрани животиња користе СПЖП.³⁵

Тренутно, поред закопавања у оправдано удаљеним подручјима, ради превазилажења немогућности да се целокупна количина СПЖП сакупи ради прераде, закопавање је дозвољено само у случају ако су објекти за прераду претрпани или преоптерећени, што ће се изменити са стављањем у функцију привредног друштва „Енерго-зелена д.о.о. Инђија” објекта за прераду материјала Категорије 1.

Дозволу закопавања на сточном гробљу у оправдано удаљеним подручјима има само ЈЛС Неготин.

У складу са ЕУ приступом, у оправдано удаљеним подручјима, држава чланица може дозволити закопавање лешева животиња, који настају у популацији животиња, која у зависности од врсте, може бити највише до:

- 10% за говеда,
- 25% за овце и козе и
- 10% за свиње.

У Републици Србији постоје подручја која се могу одредити као оправдано удаљена и као таква могу користити овај изузетак и то само у случају ако на подручју, које се одређује као оправдано удаљена, нема газдинстава са великим бројем животиња (фарме), већ су присутна само газдинства са малим бројем животиња.

Фарме не могу бити део удаљених подручја. Угинуле животиње са ових фарми морају бити сакупљене у одговарајућем објекту. Део удаљених подручја чиниће газдинства са животињама, која имају само једну или две животиње, којих је у структури скоро 50%. (Види Графикон 1: Учесће газдинстава према класи и њихово учешће у укупном броју грла).

Оправдано удаљена подручја одређиће се усклађивањем националних прописа са прописима ЕУ у области СПЖП.

30 Пресек стања: 1. септембар 2019. године

31 Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 1. септембар 2019. године

32 Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 1. септембар 2019. године

33 Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 1. септембар 2019. године

34 Ветеринарски специјалистички институт

35 Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 1. септембар 2019. године

2.3.5. Унапређење објеката

Мерило 3 у поглављу 12 – Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика, у преговарачком поступку за приступање ЕУ, односно као земљи кандидату за придруживање ЕУ, јесте унапређење и класификација објеката у области СПЖП.

Најзначајнија улагања ће бити потребна за објекте за прераду Категорије 1 у државном власништву.

Поред објеката за прераду у Регистру одобрених објеката и Регистру објеката су и други објекти у којима се обављају послови који се односе на поступање, руковање, прераду и уништавање СПЖП.

У Прилогу 4 – Објекти у пословању СПЖП који су укључени у процес унапређења, који је одштампан уз овај програм и чини његов саставни део, наведени су објекти који треба да прођу процес унапређења у погледу инфраструктурних услова и услова у погледу опреме како би могли да испуне захтеве ЕУ. Наведени објекти ће током процеса унапређења бити процењени и класификовани према нивоу испуњености захтева ЕУ.

Објекти одобрени за извоз у ЕУ не пролазе поступак унапређења.

Поступак унапређења ће се обављати на основу уредбе о класификацији и поступку унапређења објеката у којима се послује споредним производима животињског порекла.

Процедура за поступак унапређења објеката биће утврђена у програму за унапређење објеката у којима се послује споредним производима животињског порекла.

2.3.6. Институционални капацитет по питању система управљања и надзора у области СПЖП

Значајну улогу у успостављању система има:

- 1) ветеринарска инспекција, која је овлашћена да врши надзор над применом закона којим се уређује област ветеринарства;
- 2) републичка комунална инспекција која је овлашћена да врши надзор над применом Закона о комуналним делатностима и у складу са којим је делатност зоохигијене, једна од комуналних делатности;
- 3) инспекција заштите животне средине;
- 4) Привредна комора Србије кроз Групаацију индустрије споредних производа животињског порекла, која је образована 10. фебруара 2017. године на Конститутивној седници Групаације индустрије споредних производа животињског порекла. Значај ове групације огледа се кроз помоћ оператерима за унапређење пословања, кроз одржавање додатних састанака и обука, као и кроз међународну сарадњу са сродним удружењима.

Обука ветеринарских инспектора, субјеката у пословању, оператера и представника ЈЛС започета је у 2005. години и стални је процес.

Пројекти у оквиру којих је вршена обука јесу:

- „Изградња капацитета за надзор и превенцију од БСЕ и других зооноза”, (CAPSERSA), који је започет на иницијативу директора Министарства пољопривреде Швајцарске (BLW), Савезне ветеринарске канцеларије Швајцарске (BVET), Савезног секретаријата за економских односе Швајцарске (SECO) и Агенције за развој и сарадњу Швајцарске (SDC);

- EУ Twinning пројекат број SR 2005/IB/AG/01 – „Институционална изградња капацитета у Управи за ветерину“;
- DREPR пројекат „Смањење загађење реке Дунав из објеката у Србији“;
- EУ Twinning пројекат број SR12-IB-AG-02 – „Изградња капацитета за унапређење објеката и управљање споредним производима животињског порекла“;
- Пројекат: „Систем за нешкодљиво уклањање отпада животињског порекла у Смедереву, Ужицу, Књажевцу и Новом Кнежевцу“;
- Пројекат: „Систем за сакупљање споредних производа животињског порекла у четири региона у Србији“, који је финансијски подржала амбасада Краљевине Норвешке у Београду.

Обука представника Управе за ветерину је вршена кроз програм обука EУ „Боља обука за безбеднију храну“.

У оквиру EУ Twinning пројекат број SR12-IB-AG-02, 25 ветеринарских инспектора је посебно обучено за вршење процене управљања СПЖП.

У претходном периоду Управа за ветерину обавила је низ обука представника локалне самоуправе по њиховом захтеву. Списак ЈЛС којима је одржана свеобухватна презентација о СПЖП дат је у Прилогу 5 – Списак локалних самоуправа са оценом нивоа решавања управљања споредним производима животињског порекла, који је одштампан уз овај програм и чини његов саставни део.

Одржавање обука је стални процес који и даље траје.

2.3.7. Валоризација СПЖП и добијених производа

За разлику од земаља чланица EУ, у којима се материјал Категорије 3 искоришћава у великој мери, у Републици Србији велика количина СПЖП Категорије 3 се меша са материјалом Категорије 1, чиме се губи вредност материјала Категорије 3 и повећава количина месно-коштаног брашна Категорије 1, за које оператери, који користе енергенте за рад објекта, нису препознали економски ефекат и/или нису заинтересовани за овај вид енергије или технологија која се примењује не подржава спаљивање месно-коштаног брашна, а они оператери који су сагледали економски ефекат, послужују сезонски, у објектима као што су фабрике цемента и цигле.

У објектима за клање и производњу хране животињског порекла, у којима је то оправдано због количина СПЖП који се приликом обављања делатности генеришу, субјекти у пословању врше категоризацију СПЖП и воде евиденцију о количинама раздвојено по категоријама. Међутим, услед немогућности да одређену категорију СПЖП испоруче одговарајућим објектима за прераду, све више се одлучују да целокупну количину СПЖП заједно складиште до отпреме, што повлачи да је целокупна количина СПЖП материјал Категорије 1 у складу са законом.

У објектима, чијим радом настају мале количине СПЖП, сакупљање различитих категорија СПЖП може бити превише скупо, тако да се целокупна количина насталих СПЖП категоризује као материјал Категорије 1.

Лешеве животиња, се сакупљају и директно превозе у објекат за прераду, без могућности њиховог претходног складиштења, и скидања коже. Кожа која потиче од тела угинулих животиња, које нису показале никакве знаке болести која се преко те коже може пренети на људе или животиње, може се сврстати у материјал Категорије 3 и употребити за производњу техничких производа, али се прерађује као материјал Категорије 1 где губи своју праву вредност. Кожа говеда, чија је тежина 500 kg, износи 8,04%, односно 40 kg.³⁶

Последично, у претходном периоду велика количина месно-коштаног брашна Категорије 1 је складиштена у изнајмљеним складиштима, што знатно финансијски оптерећује оператере, с обзиром да је период складиштења дуг, долази до samozапалења или до промене у структури месно-коштаног брашна, које из брашнасте структуре прелази у камену структуру и постаје практично некорисно.

Такође, извоз месно-коштаног брашна Категорије 1 је ограничен.

EУ није успоставила правила за увоз овог месно – коштаног брашна тако да самим тим извоз у EУ није могућ. Извоз у остале земље, осим земаља EУ, зависи од појединачних услова тих земаља, што се утврђује кроз међународну сарадњу надлежних органа Републике Србије и земље у коју се планира извоз, што је некада процес који траје дуго, чак и више година.

Поред наведеног, ако се материјал Категорије 3 не чува, не сакупља и не превози у складу са принципима који обезбеђују да тај материјал није у процесу разградње и не представља неприхватљив ризик по јавно здравље и здравље животиња, у време почетка поступка прераде, целокупна количина таквог материјала сврстава се у материјал Категорије 2.

Стога је веома важно да се за сваки објекат прераде правилно сагледа сировинска база, односно да се формира довољно велики сабирни круг са кога ће моћи да се добије задовољавајућа количина сировина.

Кухињски отпад чини значајну количину органског отпада, који се испоручује као комунални отпад, чиме се оптерећују депоније. Ако би се овај органски отпад усмерио у објекте за производњу биогаса или компоста, значајно би се смањила количина која се упућује на депоније.

36 Монографија – Карактеристике животињских споредних производа и њихова намена, у издању Научног института за прехранбене технологије у Новом Саду

3. ЖЕЉЕНА ПРОМЕНА

Као основа за развој области сакупљања, руковања и прераде СПЖП су прописи који су на снази али ради конкурентности на домаћем а нарочито на иностраном тржишту потребно је постојеће прописе надоградити, односно исте изменити и у потпуности ускладити са EУ прописима.

На основу EУ услова извршиће се процена постојећих објеката и њихово унапређење до достизања услова којим се гарантује у потпуности испуњеност услова за изградњу и опремање објеката у којима се послужује са СПЖП.

Свеобухватно сакупљање СПЖП је могуће само кроз развијену мрежу међуобјеката и финансијску подршку у погледу сакупљања СПЖП, нарочито лешева животиња, чиме се уклања ризик од ширења заразних болести животиња и људи.

По сакупљању, прерада СПЖП ће се вршити у објектима за прераду. Капацитет прераде превазилази потребе тако да ће се од постојећих објеката обезбедити довољни капацитети.

Поред успостављања наведених основа за развој области СПЖП значајан чинилац су и обуке свих заинтересованих страна.

По завршетку важења овог програма, спроведених посебних циљева обезбедиће се основа за почетак развоја система сакупљања СПЖП као и објекти који испуњавају услове у погледу изградње и опремљености.

Такође, повећаће се конкурентност српских производа на домаћем и међународном тржишту.

У почетним годинама спровођења, очекује се повећање количине сакупљених СПЖП, нарочито лешева животиња.

Одржавање обука и кампања као и искуства ЈЛС, у којима су овим програмом обезбеђена средства за изградњу међуобјеката, осигураће подизање свести и укључивање ЈЛС које нису биле заинтересоване за успостављање овог система, што ће резултирати изградњом нових међуобјеката што ће условити додатно повећање количина сакупљених СПЖП из године у годину.

Свеобухватно сакупљање СПЖП, обезбедиће се кроз наставак развоја система током наредних година.

4. ОПШТИ ЦИЉ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ УПРАВЉАЊА СПЖП

Општи циљ је постизање високог нивоа заштите здравља људи и животиња, заштита животне средине, као и повећање конкурентности српских производа на домаћем и међународном тржишту и промовисање једнаких услова конкурентности кроз унапређење система за управљање СПЖП и свеобухватну примену прописа о раздвајању и третману СПЖП, као и усклађивање са правним тековинама EУ и одрживо управљање ресурсима и заштитом животне средине.

Општи циљ ће бити испуњен остваривањем следећих посебних циљева:

- 1) усвајање и примена прописа у потпуности усклађених са EУ прописима из области СПЖП³⁷;
- 2) успостављање одрживог система за сакупљање и прераду СПЖП³⁸;
- 3) јачање институционалних капацитета и подизање свести свих заинтересованих страна о важности унапређења система управљања СПЖП.

Очекивани ефекти које ће донети Програм у току процеса транспонована прописа и успостављања система управљања и контроле СПЖП су:

- 1) развој сектора СПЖП како би се у потпуности достигли стандарди EУ;
- 2) повећање ефикасности свих страна у ланцу СПЖП и постизање конкурентности овог сектора;

- 3) обезбеђивање стабилног дохотка и пословног окружења за субјекте у пословању и оператере;
- 4) остваривање економских, еколошких и социјалних циљева одрживог развоја, у чему мултифункционална пољопривреда и рурални развој имају посебно место.

37 Споразум о стабилизацији и придруживању
38 Уредба ЕЗ 1069/2009, члан 4

5. МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА

Програм се спроводи применом одређених мера и активности које су дефинисане у оквиру постизања посебних циљева.

5.1. Постизање посебних циљева

Посебни циљ 1 – Усвајање и примена прописа у потпуности усклађених са ЕУ прописима из области СПЖП

Прописи још увек нису у потпуности усклађени са прописима ЕУ.

Услови за поступање са СПЖП или добијеним производима у ЕУ прописани су Уредбом 1069/2009, Уредбом 142/2011 и Уредбом (ЕЗ) 999/2001. Прописе Републике Србије, који су донети на основу ових уредби, потребно је у потпуности ускладити.

Од 2019. године је у току пројекат – ЕУ ТА пројекат EuropeAid/138038/DH/SER/RS – „Јачање капацитета за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде, руралог развоја, безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике“. Овим пројектом је планирана транспозиција прописа ЕУ укључујући и прописе којима се уређује област СПЖП.

Мера 1.1. – Израда прописа

Активности:

- Израда прописа у складу са Уредбом ЕУ 1069/2009
- Израда прописа у складу са Уредбом ЕУ 142/2011
- Израда прописа у складу са Уредбом ЕУ 999/2001

Пројекат – ЕУ ТА пројекат EuropeAid/138038/DH/SER/RS – „Јачање капацитета за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде, руралог развоја, безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике“ обезбеђује помоћ у побољшању планских, законодавних и институционалних капацитета МПШВ у контексту процеса хармонизације и приступних преговора за Поглавље 12 (безбедност хране, ветеринарство и фитосанитарна политика).

Овим пројектом је планирана транспозиција прописа ЕУ укључујући и прописе којима се уређује област СПЖП.

Ефекат овог посебног циља је повећање конкурентности српских производа на домаћем и међународном тржишту.

Посебни циљ 2 – Успостављање одрживог система за сакупљање и прераду СПЖП

За свеобухватно сакупљање СПЖП неопходан је одржив систем, одговарајућа финансијска основа у смислу финансирања уклањања лешева животиња и поступање са СПЖП на месту настајања, на начин да се искористе могућности за валоризацију СПЖП и ангажовање оператера који су у Регистар објеката уписани као превозници и који у свом возном парку поседују адекватна превозна средства мањег капацитета, ради сакупљања СПЖП из објеката којима није могућ приступ камионима великог капацитета.

Ради успостављања мреже међуобјеката, као подстицај ЈЛС да успоставе и обављају комуналну делатност зоохигијена у делу сакупљања лешева животиња, која је врло значајна као мера која се примењује у здравственој заштити животиња, за почетак потребно је изградити најмање десет додатних међуобјеката, на подручјима на којима се очекује највећа количина СПЖП, са тенденцијом развоја мреже, према потребама, утврђеним током примене.

У наведеним објектима ЈЛС морају да организују зоохигијенску службу у складу са законом којим се уређује комунална делатност и обезбеде превозно средство у складу са уредбом којом се уређује начин и услови за отпочињање обављања комуналних делатности.

Мера 2.1. – Успостављање транспарентног система за процену, класификацију и унапређење објеката за СПЖП

Активности:

- 2.1.1. Доношење уредбе о класификацији и поступку унапређења објеката у којима се послује СПЖП;
- 2.1.2. Доношење програма о класификацији и поступку унапређења објеката у којима се послује СПЖП;
- 2.1.3. Процена и класификација објеката;
- 2.1.4. Припрема и достављање индивидуалних акционих планова за унапређење објеката од стране оператера;
- 2.1.5. Праћење процеса унапређења објеката.

Процена и класификација објеката захтева образовање инспекцијских тимова, чији ће задатак бити обилазак објеката ради процене. Ови послови изискују трошкове за гориво, дневнице и евентуалног смештаја, уколико се поступак процене продужи на следећи дан.

Средства за покриће трошкова за одвијање активности 2.1.3 Процена и класификација објеката, нису потребна из буџета Републике Србије у 2020. години; ова средства биће потребна само у 2021. години, у укупном износу од 100.000 динара у оквиру Програма 0109 – безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика у оквиру Програмске активности 0004 – Управљање у области ветеринарства и безбедности хране животињског порекла, Економској класификацији 422 – Трошкови путовања, у износу од 50.000,00 динара и Економској класификацији 426 – Материјал, у износу од 50.000,00 динара.

Средства ће бити планирана у оквиру лимита на разделу МПШВ – Управе за ветерину у складу са билансним могућностима.

Ефекат овог посебног циља је обезбеђење да сви објекти у којима се рукује СПЖП испуне потребне услове у погледу изградње и опремљености.

Мера 2.2. – Развијање мреже међуобјеката за сакупљање СПЖП, повећањем броја постојећих објеката, укључујући и изградњу међуобјеката на територијама града Сомбора, града Суботице и општине Сјеница*

Активности:

– Обезбеђивање средстава за изградњу десет међуобјеката, укључујући међуобјекте на територијама града Сомбора, града Суботице и општине Сјеница;*

– Изградња међуобјеката.

У првој години примене ове мере, 2021. години, обезбеђена су средства за изградњу три међуобјекта, и то на територијама:*

- 1) града Сомбора;***
- 2) града Суботица;***
- 3) општине Сјеница.***

У оквиру планирања буџета кроз Приоритетне области финансирања (ПОФ) за период 2020–2022. година није предвиђена апропријација у оквиру програмске активности 004 – Управљање у области ветеринарства и безбедности хране животињског порекла на економској класификацији 511 – Зграде и грађевински објекти, а самим тим ни средства за изградњу међуобјеката нису планирана у 2020. години.

Приликом планирања ПОФ за период 2021–2023. године, биће планирано отварање наведене апропријације, укључујући и потребна средства.

Средства за ове намене у наредним годинама, и то за 2021. и 2022. годину, на годишњем нивоу у износу од 36.000.000,00 динара и за 2023. и 2024. годину, на годишњем нивоу у износу од 24.000.000,00 динара, биће планирана у оквиру лимита на разделу МПШВ – Управе за ветерину у складу са билансним могућностима.

Ефекат овог посебног циља је почетак формирања мреже међуобјеката са циљем даљег развоја мреже којом ће се обухватити целокупна количина СПЖП.

Мера 2.3. – Поверевање послова сакупљања и превоза лешева животиња оператерима који су уписани у Регистар објеката као превозници

Активности:

– Обезбеђивање средстава и једанпут годишње спровођење поступка јавне набавке и склапање уговора за поверавање послова превоза лешева животиња.

Средства за ову активност у 2020. години обезбеђена су Законом о буџету Републике Србије за 2020. годину („Службени гласник РС”, број 89/19), на разделу МПШВ – Управе за ветерину, на Програмској активности 0001 – Заштита здравља животиња, Економској класификацији 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама у износу од 150.000.000,00 динара. Средства за 2021. годину планирана су у износу од 300.000.000,00 динара, односно за 2022–2024. годину у износу од 400.000.000,00 динара. Средства за ове намене у наредним годинама, биће планирана у оквиру лимита на разделу МПШВ – Управе за ветерину у складу са билансним могућностима.

Ефекат овог посебног циља је обезбеђење мреже превозника који возилима мањег капацитета сакупљају и СПЖП из тешко приступачних подручја и објеката за узгој и држање животиња малог капацитета.

Мера 2.4. – Обезбеђење довољног капацитета прераде СПЖП

Капацитети за прераду материјала Категорије 1 и Категорије 2 треба да покрију реалне потребе, узимајући у обзир принципе за валоризацију СПЖП и могућности коришћења СПЖП у исхрани животиња, као и закопавања на лицу места у оправдано удаљеним подручјима.

Потребни капацитети прераде, засновани на пројектованим количинама СПЖП, одређеним у односу на број животиња и очекиваног угинућа, као и количина СПЖП у објектима за клање и производњу хране животињског порекла, у потпуности су задовољени стављањем у функцију објекта „Енерго-зелена д.о.о. Инђија”. Положај објекта је повољан и лако доступан. Налази се на рути аутопута Е 75 – А 1.

Положај објекта ВУ „Напредак”, Ћуприја у Ћуприји је повољан и лако доступан. Налази се на рути аутопута Е 75 – А 1 и централно је постављен у односу на централни и јужни део Републике Србије. У кругу објекта је инсталирана и пећ за спаљивање што је додатна погодност. Објекат има недостатака у погледу ветеринарско-санитарних услова, што последично захтева и улагање знатних финансијских средстава за унапређење објекта. Поред ветеринарских услова објекат мора да испуни и услове у погледу најбоље доступних техника – ИРРС дозвола. И поред наведених негативних чињилаца, оправдано је да овај објекат остане у функцији и сакупља и прерађује СПЖП из дела централног и јужног дела земље, како би се избегло транспортовање СПЖП до објеката „Енерго-зелена д.о.о. Инђија”, с обзиром на велику удаљеност.

Положај објекта ВУ „Протеинка”, Сомбор у Сомбору је неповољан. Такође, објекат има великих недостатака у погледу ветеринарско-санитарних услова, што последично захтева и улагање знатних финансијских средстава за унапређење објекта. Поред ветеринарских услова објекат мора да испуни и услове у погледу најбоље доступних техника – ИРРС дозвола. Додатни проблем је што је објекат позициониран тако да је финансијски неприхватљиво да се изврши пренамена и да се СПЖП са територије АП Војводина превозе и привремено складиште у Сомбору, а затим одвозе на прераду у Инђију, осим у случају СПЖП са територије која је у непосредној близини Сомбора. За потребе уклањања лешева животиња са територије града Сомбора довољан је међуобјекат на локацији коју одреди ЈЛС. Овај објекат може бити изграђен као регионални за потребе Западнобачког управног округа, као и осталих општина за које је ово финансијски оправдано.

Активност:

- Припајање ВУ „Протеинка”, Сомбор у Сомбору привредном друштву „Енерго-зелена д.о.о. Инђија”;
- Затварање објеката за прераду ВУ „Протеинка”, Сомбор у Сомбору;
- Финансијска помоћ објектима за прераду СПЖП у државном власништву.

Ефекат овог посебног циља је обезбеђење довољног капацитета прераде као и помоћ у унапређењу објеката за прераду СПЖП у државном власништву.

Посебни циљ 3 – Јачање институционалних капацитета и подизање свести свих заинтересованих страна о важности унапређења система управљања СПЖП

Свест о поступању и могућностима поступања са СПЖП недовољно је развијена код свих заинтересованих страна.

Постоји потреба за сталним усавршавањем институционалних капацитета и планирањем обука ветеринарских и комуналних инспектора, ветеринара, пољопривредних стручних служби и представника локалне самоуправе.

Такође, неопходно је подизање свести субјеката у пословању, као и оператора за СПЖП, који имају одговорност да у потпуности испуне законске услове у свакој фази производње, прераде и промета како хране тако и СПЖП, укључујући подизање свести о валоризацији и коришћењу материјала Категорије 1, Категорије 2 и Категорије 3.

Секторска удружења треба да имају главну улогу у подршци својим члановима како би лакше применили програм унапређења објеката, кроз праћење усаглашавања и примене стандарда, подршку процесу интеграције у европско и светско тржиште, предлагање мера за заштиту интереса прерађивачке индустрије и помоћ код апликација за добијање средстава из предприсутних и националних фондова.

Мера 3.1. – Јачање институционалних капацитета

Активности:

- Припрема и спровођење обука на годишњем нивоу за ветеринарске инспекторе и инспекторе министарства надлежног за послове грађевине и инфраструктуре.

Средства за ову активност за 2020. годину обезбеђена су Законом о буџету Републике Србије за 2020. годину на разделу МПШВ – Управе за ветерину на програмској активности, 0004 – Управљање у области ветеринарства и безбедности хране животињског порекла, Економској класификацији 423 – Услуге по уговору, у износу од 50.000,00 динара.

Средства за 2021–2024. годину, у истом износу, биће планирана у оквиру лимита на разделу МПШВ – Управе за ветерину у складу са билансним могућностима.

Ефекат овог посебног циља је обезбеђење сталних обука представника државних органа који су укључени у контролу и надзор области СПЖП.

Мера 3.2. – Подизање свести свих заинтересованих страна

Активности:

– Организовање кампања усмерених на заинтересоване стране (оператери, ЈЛС) на тему њихових улога и обавеза у управљању СПЖП, укључујући подизање свести о валоризацији и коришћењу материјала Категорије 1, Категорије 2 и Категорије 3.

Ефекат овог посебног циља је обезбеђење сталних обука заинтересованих страна као што су представници ЈЛС, фармери субјекти у пословању храном.

*Службени гласник РС, број 44/2021

6. МЕХАНИЗАМ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОГРАМА И НАЧИН ИЗВЕШТАВАЊА О РЕЗУЛТАТИМА СПРОВОЂЕЊА

Фаза оцене и надгледања спровођења усвојене политике у области СПЖП трајаће током процеса спровођења Програма, а коначан корак биће фаза у којој се утврђују резултати и ефективности спроведене политике.

Оценом се осигурава стално унапређење квалитета са корективним мерама. У зависности да ли је примењујући начела одређена политиком управљања СПЖП постигнут очекивани ефекат, у будућности ће се спроводити иста решења, или ће пракса показати да их треба кориговати.

Како би се задати посебни циљеви Програма могли остварити, неопходна је редовна контрола напретка у реализацији постављених посебних циљева јер се овим процесом обезбеђује да се на време предузму неопходна прилагођавања услед непредвиђених околности.

Напредак у остваривању посебних циљева, односно приоритетних мера спроводи се процесом провере индикатора за спровођење мера, достигнутих резултата у задатом временском оквиру и утицаја Програма на промене у области где се примењује.

Поступци мерења напретка у достизању циљева у оквиру Програма, односе се на:

- 1) процену напретка предвиђених активности;
- 2) процену релевантности и ефективности;
- 3) улазне податке за прилагођавање у активностима где је то потребно, како би се обезбедило остваривање циљева;
- 4) анализа разлика између очекиваних резултата и коначних резултата;
- 5) обавештавање јавности о оствареним резултатима.

О постигнутим резултатима извештај ће се достављати преговарачком тиму одговорном за Поглавље 12.

Такође, на основу Споразума о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, МПШВ је обавезно да на годишњем нивоу Европској комисији, односно Пододбору за пољопривреду и рибарство доставља извештај о напретку у спровођењу Програма.

Поступци мерења напретка се по правилу спроводе после мониторинга, извештавања и ревизије програмских циљева и решења.

Индикаторима за мерење напретка Програма треба да се процењују његове следеће карактеристике:

- 1) релевантност, односно да ли Програм доприноси приоритетним потребама заинтересованих страна. Потребно је проценити у којој су мери циљеви и мере усмерени на решавање кључних проблема у постојећим условима, као и да ли су циљеви у складу са националним развојним приоритетима;
- 2) ефикасност, односно да ли је достигнута вредност резултата који су произишли из спровођења Програма у односу на уложене активности и учинак ангажованих страна. Циљ провере ефикасности је да се процени да ли је усвојени приступ најефикаснији могући;
- 3) ефекти и утицај, односно да ли је достигнути степен ефикасности користан за заинтересоване стране применом Програма. У том процесу морају да се процене ефекти и утицаји свих мера и активности, свих видова интервенције на друштвене, економске, еколошке и остале развојне циљеве;
- 4) одрживост, односно процена последице резултата остварених Програмом у смислу њихове дугорочности, мери одрживости постављених циљева, решења и активности у дугорочној перспективи, укључујући и могуће ризике.

У Табели – Индикатори дефинисани на нивоу посебних циљева, дати су индикатори који прате могућности континуираног или периодичног праћења стања.

Табела – Индикатори дефинисани на нивоу посебних циљева

Редни број	Посебни циљеви	Назив показатеља	Почетна вредност	Циљана вредност	Индикатори за праћење/ мерљиви резултати	Извор праћења	
1.	Усвајање и примена прописа у потпуности усклађених са ЕУ прописима из области СПЖП	Усклађеност прописа	70% прописа је усклађено са прописима ЕУ	100% усклађеност	– Прописи из области СПЖП усвојени и објављени у „Службеном гласнику Републике Србије“	„Службени гласник Републике Србије“ Сајт МПШВ	
2.	Успостављање одрживог система за сакупљање и прераду СПЖП	Успостављање транспарентног система за процену, класификацију и унапређење објеката за СПЖП	Објекти који су класификовани	Нема објеката који су класификовани	100% класификовани	Број објеката који су класификовани	Извештаји ветеринарске инспекције Извештаји Централне радне групе
		Развијање мреже међуобјеката за сакупљање СПЖП, повећањем броја постојећих објеката, укључујући и изградњу међуобјеката на територијама града Сомбора, града Суботице и општине Сјеница*	Изграђени међуобјекти	6 међуобјеката	16 међуобјеката	Изграђено десет међуобјеката	МПШВ/ Управа за ветерину / Регистар одобрених објеката
		Поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња оператерима који су уписани у Регистар објеката као превозници	Оператери	Нема оператера који су ангажовани	1 оператер	Број склопљених уговора оператером	МПШВ/ Управа за ветерину, Регистар одобрених објеката
		Обезбеђење довољног капацитета прераде СПЖП затварањем објекта за прераду ВУ „Протеинка“, у Сомбору	Објекти за прераду материјала Категорије 1	Три објекта за прераду материјала Категорије 1	Два објекта за прераду материјала Категорије 1	Број објекта за прераду материјала Категорије 1	МПШВ/ Управа за ветерину/ Регистар одобрених објеката
3.	Јачање институционалних капацитета и подизање свести свих заинтересованих страна о важности унапређења система управљања СПЖП	Јачање институционалних капацитета надлежног органа	Обуке	Обуке наведене у делу 2.3.6.	Најмање три обуке годишње	Број обука	МПШВ/ Управа за ветерину
		Подизање свести свих заинтересованих страна	Обуке	Обуке наведене у делу 2.3.6.	Најмање две обуке годишње	Број обука	МПШВ/ Управа за ветерину

*Службени гласник РС, број 44/2021

7. АКЦИОНИ ПЛАН

Акциони план за спровођење Програма, са мерама за спровођење, индикаторима, роковима за спровођење мера, носиоцима активности и изворима финансирања дат је, на нивоу периода од пет година, у Прилогу 6 – Акциони план за спровођење Програма за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године, који је одштампан уз овај програм и чини његов саставни део.

8. КОНСУЛТАТИВНИ ПРОЦЕС

Програм за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године донет је у оквиру Твининг пројекат „Изградња капацитета за унапређење објеката за производњу хране и управљање споредним производима животињског порекла“ који је започео 1. фебруара 2014. године и трајао је 30 месеци.

Пројекат је спроведен од стране конзорцијума Управе за безбедност хране и робе широке потрошње Холандије, Управе за ветерину и храну Данске и Службе за храну и ветерину Летоније, у партнерству са Министарством пољопривреде и заштите животне средине – Управом за ветерину.

Пројекат чине четири компоненте и једна од компоненти је Унапређење поступања са споредним производима животињског порекла. За рад на иницијалном тексту програма позвани су представници следећих институција:

- Министарство државне управе и локалне самоуправе,
- Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине АП Војводине,
- НВО Еколошки центар „Станиште“, Вршац,
- Тадашње Министарство пољопривреде и заштите животне средине, Одељење за управљање отпадом, Одељење за интегрисане дозволе, Одсек за заштиту вода и Сектор за заштиту животне средине, Одељење за заштиту природних ресурса, Група за одрживо коришћење природних ресурса,
- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Сектор за инспекцијски надзор, Одсек за инспекцијске послове комуналија,
- Одбор за животну средину и ванредне ситуације Сталне конференције градова и општина,
- АИК „Жибел“ из Бачке Тополе,
- ВУ „Напредак“ из Ћуприје,

- „Прекон“ д.о.о. из Зрењанина,
- ВУ „Протеинка“ из Сомбора,
- „Енерго-зелена“ д.о.о. из Инђије.

Од представника ових институција формирана је међуминистарска радна група.

Припремни састанак међуминистарске радне групе за СПЖП одржан је 9. октобра 2014. године.

На следећем састанку представљен је иницијални текст програма.

Иницијални текст програма је разматран на састанцима радне групе и примедбе су прихваћене током састанака.

Састанци међуминистарске радне групе и рад на тексту програма су одржавани периодично о чему постоје записници.

У оквиру пројекта, током 2016. године у сарадњи са ЕУ стручњацима, сачињен је текст програма, ради усвајања и доношења од стране Владе.

9. ЗАВРШНИ ДЕО

Овај програм објавити на интернет страници Владе, на Порталу е-Управа и на интернет страници Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде – Управе за ветерину.

Овај програм објавити у „Службеном гласнику Републике Србије“.

05 број 320-1282/2020

У Београду, 13. фебруара 2020. године

Влада

Председник,

Ана Брнабић, с.р.

Прилози

НАПОМЕНА ИЗДАВАЧА: Одлуком о изменама и допуни Програма за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године ("Службени гласник РС", број 44/2021) извршена је измена у Прилогу 6. (види тачку 1. Одлуке - 44/2021-15).

Прилог 1 - СПЖП категорије 1, категорије 2 и категорије 3

Прилог 2 - Национални прописи и прописи ЕУ

Прилог 3 - Закључци из студије

Прилог 4 - Објекти у пословању спжп који су укључени у процес унапређења

Прилог 5 - Списак локалних самоуправа са оценом нивоа решавања управљања споредним производима животињског порекла

Прилог 6 - Програм за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године